

Terminologia slavă după gramatica lui M. Smotrițki	Terminologia în ms. lui Staicu (cca. 1660)	Gramaticală românească după		Terminologia actuală
		ms. lui Dim. Eust. Brașoveanu (1757)	ms. lui Macarie (cca. 1770)	
прилогъ	punerea	înnainte	întîe punere	prepoziția
связъ	înnainte	punerea		
междометіе	legătura	împreunarea	legătura	conjunecția
	pre mijloc	în mijloc	—	interjecția
	aruncare	aruncarea		
рѣдо	neamul	neamul	neamul	genul
мужскій	bărbătesc	bărbătesc	bărbătesc	masculin
женскій	mueresc	fămeesc	femeesc	feminin
средній	de mijloc	de mijloc	de mijlocnicul	neutru
число	numărul	numărul	numărul	numărul
единственное	de unul	unitor	unitoriul	singular
множественное	de mulțime	înmulțitori	înmulțitoriul	plural
падежъ	cădere	cădere	cădere	caz
наименительный	numeitor	numitoare	numitoare	nominativ
родительный	născător	născătoare	născătoare	genitiv
дательный	dătător	dătătoare	dătătoare	dativ
винительный	vinuitor	pricinuitoare	pricinuitoare	acuzativ
звательный	chiemător	chemătoare	chemătoare	vocativ
лице	față	față	față	persoană
время	vreamă	vreamă	an, vreamă	timp
настоящее	cea de acum	cea de acum	acumnic	prezent
прошедшее	trecător	nesăvîrșită	dăunăznic	imperfect
будущее	cel ci au trecut	cea săvîrșită	deneornic	perfect
минувшее	trecînd	cea săvîrșită	odineornic	mai mult ca perfect
сдѣланіе	cel ci va să fie	fiitoare	fiitoriu	viitor
изъяснительное	arătătoriu	arătătoare	hotărîtoare	indicativ
повелительное	porîncitoriu	poruncitoare	poruncitoare	imperativ
могилейное	rugătoriu	poftitoare	rugătoare	optativ
соедѣлательное	împreunător	înceetoare	subrugătoare	conjunctiv
неопредѣленное	nehotărît	nehotărîtă	neivită	infinitiv
склоненіе	plecare	plecare	plecare	declinare
спражненіе	înjugare	înjugare	înjugare	conjugare

Cele citeva exemple trecute în tabelul de mai sus sînt grăitoare în ceea ce privește proveniența slavă a vechii terminologii gramaticale românești, formulată prin decalc după modelul slav, aflat într-un izvor comun. Numai prin aplicarea acestui procedeu, față de un același izvor, ne putem explica aspectul unitar al celor dinții termeni gramaticali românești. Aceasta cu atît mai mult, cu cît avem a face cu termeni comuni iviți în cele trei vechi provincii ale țării, într-un interval de timp ce depășește un secol, dacă luăm în considerație extremele (manuscrisul lui Staicu față de al lui Macarie). Pe de altă parte, constatăm că vechea terminologie gramaticală românească se menține și în cele dinții gramatici tipărite, adesea paralel cu noua terminologie (de proveniență latină, italiană sau franceză) pînă pe la jumătatea secolului trecut. Asemenea fapte întăresc convingerea că a existat la noi o tradiție a terminologiei gramaticale românești, ale cărei rădăcini pornesc de la jumătatea secolului al XVII-lea.

Explicația nu este greu de găsit. Cărturarii romîni, învățînd gramatica slavă, prin a doua jumătate a secolului al XVII-lea sau în prima jumătate a celui de-al XVIII-lea, erau nevoiți să recurgă la terminologia gramaticală românească corespunzătoare, asemănătoare celei create de Staicu, prin mij-